

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

□ مرکز جهانی علوم اسلامی مسئول عقایدی که نویسندگان  
در این پایان نامه اظهار کرده است نمی باشد.

□ استفاده از این اثر با ذکر منبع بلامانع است.



مرکز جهانی علوم اسلامی  
مدرسه عالی امام خمینی (ره)



کتابخانه جامع

جامعه العلوم

معاونت پژوهش

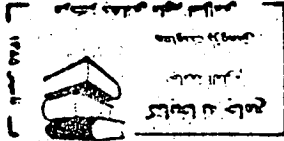
مرکز جهانی علوم اسلامی



۱  
۲  
۳  
۴  
۵  
۶  
۷  
۸  
۹  
۱۰  
۱۱  
۱۲  
۱۳  
۱۴  
۱۵  
۱۶  
۱۷  
۱۸  
۱۹  
۲۰  
۲۱  
۲۲  
۲۳  
۲۴  
۲۵  
۲۶  
۲۷  
۲۸  
۲۹  
۳۰  
۳۱  
۳۲  
۳۳  
۳۴  
۳۵  
۳۶  
۳۷  
۳۸  
۳۹  
۴۰  
۴۱  
۴۲  
۴۳  
۴۴  
۴۵  
۴۶  
۴۷  
۴۸  
۴۹  
۵۰  
۵۱  
۵۲  
۵۳  
۵۴  
۵۵  
۵۶  
۵۷  
۵۸  
۵۹  
۶۰  
۶۱  
۶۲  
۶۳  
۶۴  
۶۵  
۶۶  
۶۷  
۶۸  
۶۹  
۷۰  
۷۱  
۷۲  
۷۳  
۷۴  
۷۵  
۷۶  
۷۷  
۷۸  
۷۹  
۸۰  
۸۱  
۸۲  
۸۳  
۸۴  
۸۵  
۸۶  
۸۷  
۸۸  
۸۹  
۹۰  
۹۱  
۹۲  
۹۳  
۹۴  
۹۵  
۹۶  
۹۷  
۹۸  
۹۹  
۱۰۰

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم قرآن و حدیث



**عنوان:**

**بررسی تطبیقی آیه ولایت از منظر فریقین**

**استاد راهنما:**

جناب حجة الاسلام و المسلمین دکتر محمد فاکر میبیدی دام عزه

**استاد مشاور:**

جناب حجة الاسلام و المسلمین دکتر ناصر رفیعی محمدی دام عزه

**دانش پژوه:**

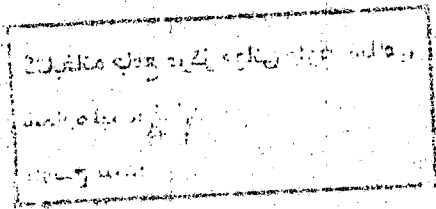
محمد حسن حیدری

سال تحصیلی - ۱۳۸۴

این پایان نامه تحت عنوان « بررسی تطبیقی آیه ولایت از منظر فریقین » نوشته شده است که دارای سه بخش و چند فصل میباشد. در بخش اول: از مفاهیم، واژه‌ها و سیاق آیه بحث شده است. در بخش دوم روایات شان نزول آیه از منابع فریقین بحث و بررسی شده است. در بخش سوم دیدگاه مفسران فریقین و شبهات بررسی شده است و نیز به ابهامات و سوالاتی در مورد ولایت امام علی علیه السلام پاسخ داده شده است.

مفسران و دانشمندان شیعه همگی بالاتفاق شان نزول آیه را جریان بخشیدن انگشتر از سوی امام علی علیه السلام به فقیر در حالت رکوع میدانند و آیه را قوی ترین نص بر ولایت و امامت آن حضرت میدانند آنها این معنا را از دو راه ثابت میکنند، یکی تحلیل و بررسی واژه گان آیه، و دومی تفسیر و تبیین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم (علیهم السلام). اما مفسران اهل سنت با اینکه شان نزول را بطور خصوص یا بطور عموم امام علی علیه السلام میدانند، سه نوع دیدگاه در مورد آیه دارند و منشاء آن پذیرش روایات شان نزول و یا تردید و عدم پذیرش آن می باشد. آن سه دیدگاه عبارتست: پذیرش روایات شان نزول و حمل آن فقط بر مورد نزول آیه. پذیرش روایات شان نزول و تعمیم آیه از مورد نزول. عدم پذیرش روایات و انکار آن. آنها برای استفاده چنین معنایی به سیاق آیه و خلاف بودن حمل جمع بر مفرد و تاویل بعضی از واژه های آیه و احیاناً به روایاتی ضعیف، استناد نموده اند، به هیچ یک از موارد فوق نمی توانند مدعای شان را اثبات کنند و پیامدهائی در پی دارد که فرار از آن به هیچ وجه ممکن نیست.

واژه های کلیدی: ولایت، امام علی علیه السلام، اهل البیت (ع)، شیعه، اهل سنت.



## تقدیم به:

ساحت مقدس رسول گرامی اسلام حضرت محمد بن عبد  
الله ﷺ و جانشین برحقش مولی الموحدين امیر المومنین  
علی بن ابیطالب علیه السلام و اولین شهیده در راه دفاع از ولایت و  
امامت ، ام الأئمه حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و اولاد  
پاکش امامان معصوم (علیهم السلام) و احیاء گرامی مکتب ولایت  
حضرت امام خمینی (ره) و جمیع شهدای اسلام بویژه  
شهدای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس که با ایثار و فداکاری ،  
مکتب ولایت را احیاء نمودند.

## تقدیر و تشکر :

من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزوجل<sup>۱</sup>

سپاس و ستایش پروردگار متعال را که توفیق نگارش رساله حاضر را به این جانب عنایت فرمود : و درود و سلام بی پایان بر محمد ﷺ و آل پاکش باد .

مراتب تشکر و قدردانی خود را از اساتید ارجمند و بزرگوارم جناب حجة الاسلام و المسلمین دکتر محمد فاکر میبیدی ( دامت برکاته ) استاد محترم راهنما و همچنین جناب حجة الاسلام و المسلمین دکتر ناصر رفیعی محمدی ( دامت برکاته ) استاد محترم مشاور که با رهنمودها و ارشادات حکیمانه خویش بنده را در تدوین این رساله یاری نمودند و در این راستا زحمات زیادی را متحمل شدند، اعلام می نمایم و از درگاه خدای منان سلامتی و سعادت را برای آنان آرزومندم .

و همچنین از ریاست محترم مرکز جهانی علوم اسلامی حجة الاسلام و المسلمین آقای علیرضا اعرافی ( دامت برکاته ) و مدیر محترم مدرسه عالی امام خمینی (ره) جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای سید سجاد هاشمیان ( دامت برکاته ) و مدیر محترم مقطع دوم حجة الاسلام و المسلمین دکتر مرادخانی ( دامت برکاته ) و مدیر گروه علوم قرآن و حدیث حجة الاسلام و المسلمین دکتر محمد علی رضایی اصفهانی ( دامت برکاته ) و همه مدیران و اساتید محترم مدرسه عالی امام خمینی (ره) و مسئولین و کارمندان کتابخانه مدرسه عالی امام خمینی (ره) بویژه حجة الاسلام آقای سید محمد رضا حسینی و همه کسانی که در این امر ، همکاری نمودند نهایت تشکر و قدردانی را می نمایم و از خداوند متعال برای همه این عزیزان توفیقات روز افزون را در راه خدمت به قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) مسئلت می نمایم .

و در آخر از همسر و فرزندان فداکارم که در طول این مدت سختی ها و زحمات زیادی را متحمل شدند تشکر و قدردانی می نمایم .

محمد حسن حیدری

۱۳۸۴/۱۲/۱۱

## فهرست مطالب :

۱	..... مقدمه
۱	..... موضوع تحقیق
۲	..... ضرورت تحقیق
۲	..... اهداف تحقیق
۲	..... پیشینه تحقیق
۵	..... روش تحقیق
۵	..... پرسشهای تحقیق
۵	..... پیش فرضهای تحقیق
۵	..... فرضیه های تحقیق
۶	..... جنبه جدید و نو آوری تحقیق

## بخش اول : مفاهیم واژه ها و سیاق آیه ولایت

۸	..... فصل اول : کلیات
۸	..... ۱- مفهوم ولایت
۸	..... ولایت در لغت
۹	..... ولایت در اصطلاح
۹	..... ولایت در اصطلاح علم کلام
۱۰	..... ولایت در اصطلاح فقه
۱۰	..... ولایت در اصطلاح قرآن و روایات
۱۱	..... ولایت در اصطلاح عرفان
۱۲	..... ۲- اهمیت و جایگاه ولایت
۱۳	..... اهمیت ولایت در قرآن

۱۶	اهمیت و جایگاه ولایت در روایات
۱۸	۳- اقسام ولایت
۱۸	ولایت شیطانی
۱۹	ولایت رحمانی
۱۹	مراتب ولایت رحمانی
۱۹	اقسام ولایت رحمانی
۲۰	الف: ولایت تکوینی
۲۰	ولایت تکوینی پیامبران و امامان معصوم (علیهم السلام)
۲۲	ب: ولایت تشریحی
۲۲	انواع ولایت تشریحی
۲۶	فصل دوم: بررسی لغات مهم آیه ولایت
۲۶	مقدمه
۲۷	۱- مفهوم انما و دلالت آن بر معنای حصر
۲۷	دلالت انما بر حصر از نظر دانشمندان
۲۷	۱- ابن هشام
۲۷	۲- ابن مالک
۲۸	۳- ابن عقیل
۲۸	۴- تفتازانی
۲۹	انما و دلالت بر معنی حصر در قرآن
۳۴	جمع بندی مطالب
۳۴	۲- واژه ولی و کاربردهای آن



۳۴	..... کاربرد واژه ولی در لغت
۳۷	..... مشتقات واژه ولی
۳۸	..... کاربردهای واژه ولی در قرآن
۳۸	..... الف : ولایت خدا در قرآن
۳۹	..... ب : ولایت پیامبر و امامان معصوم در قرآن
۴۰	..... ج : ولایت اصناف خاص در قرآن
۴۰	..... ۱- ولی دم
۴۰	..... ۲- ولی صغیر و سفیه
۴۰	..... ۳- ولی ارث
۴۱	..... د : ولایت مومنین در قرآن
۴۱	..... ه : ولایت شیطان در قرآن
۴۲	..... و : ولایت کافران در قرآن
۴۳	..... ز : ولایت ظالمان در قرآن
۴۳	..... جمع بندی مطالب
۴۶	..... ۳- زکات
۴۶	..... زکات در لغت
۴۶	..... زکات در اصطلاح
۴۶	..... الف : زکات مال
۴۷	..... ب : زکات بدن
۴۷	..... زکات در قرآن
۵۰	..... جمع بندی مطالب

۵۰	..... رکوع ۴-
۵۰	..... رکوع در لغت
۵۱	..... رکوع در اصطلاح
۵۲	..... رکوع در قرآن
۵۳	..... جمع بندی مطالب
۵۴	..... فصل سوم : نگاهی به سیاق آیه ولایت
۵۴	..... ۱- مفهوم و معنای سیاق
۵۴	..... ۱- سیاق در لغت
۵۵	..... ۲- سیاق در اصطلاح
۵۶	..... ۲- اهمیت سیاق
۵۷	..... ۳- انواع سیاق
۵۷	..... الف : سیاق کلمات
۵۸	..... ب : سیاق جمله ها
۵۹	..... ج : سیاق آیات
۶۰	..... د : سیاق سوره ها
۶۰	..... ۴- شرایط تحقق سیاق
۶۱	..... الف : ارتباط صدور یا پیوستگی در نزول
۶۱	..... ب : ارتباط موضوعی
۶۲	..... ۵- حجیت سیاق
۶۴	..... ۶- دیدگاه مفسران در سیاق آیه ولایت
۶۴	..... الف : دیدگاه مفسران اهل سنت

- ٦٨ ..... نقد دیدگاه اهل سنت در سیاق آیه ولایت
- ٧٣ ..... ب : دیدگاه مفسران شیعه در سیاق آیه ولایت
- ٧٤ ..... استدلال شیعه به دلالت آیه
- ٧٩ ..... نتیجه مطالب

### بخش دوم : آیه ولایت در آینه روایات .

- ٨١ ..... فصل اول : روایات شان نزول
- ٨٢ ..... الف : شان نزول در منابع شیعه
- ٩٠ ..... ب : شان نزول در منابع اهل سنت
- ٩٠ ..... ١- امام علی علیه السلام
- ١٠٠ ..... ٢- عبادة بن صامت
- ١٠١ ..... نقد و بررسی
- ١٠٣ ..... ٣- عبد الله بن سلام
- ١٠٤ ..... نقد و بررسی
- ١٠٥ ..... ٤- ابوبکر
- ١٠٦ ..... نقد و بررسی
- ١٠٩ ..... فصل دوم : روایات ولی و مولی بودن امام علی علیه السلام
- ١٠٩ ..... ١- حدیث غدیر
- ١٠٩ ..... الف : حدیث غدیر در منابع اهل سنت .
- ١١٣ ..... ب : حدیث غدیر در منابع شیعه
- ١١٧ ..... دیدگاه دانشمندان اسلامی در دلالت حدیث غدیر
- ١١٧ ..... الف : دیدگاه اهل سنت

- ب : دیدگاه شیعه ..... ۱۱۷
- استدلال شیعه به حدیث غدیر ..... ۱۱۸
- الف : بررسی سندی حدیث غدیر ..... ۱۱۸
- ب : بررسی دلالتی ..... ۱۲۱
- الف : دلالت لغوی ..... ۱۲۱
- ب : دلالت از طریق قرائن ..... ۱۲۳
- شبهات فخر رازی بر دلالت حدیث غدیر و نقد آن ..... ۱۲۹
- ۲- حدیث ولایت ..... ۱۳۲
- الف : حدیث ولایت در منابع اهل سنت ..... ۱۳۲
- ب : حدیث ولایت در منابع شیعه .. ..... ۱۳۴
- استدلال شیعه به حدیث ولایت ..... ۱۳۷
- الف : سند حدیث ولایت ..... ۱۳۷
- ب : دلالت حدیث ولایت ..... ۱۳۹
- الف : از راه دلالت لغوی .. ..... ۱۴۰
- ب : دلالت از راه قرائن ..... ۱۴۱

### بخش سوم : دیدگاه مفسران در آیه ولایت.

- فصل اول : دیدگاه مفسران در آیه ولایت ..... ۱۴۳
- الف : دیدگاه مفسران شیعه ..... ۱۴۴ - ۱۵۹
- جمع بندی دیدگاه مفسران شیعه ..... ۱۵۹
- ب : دیدگاه مفسران اهل سنت ..... ۱۶۵ - ۱۷۵
- جمع بندی و نقد دیدگاه اهل سنت ..... ۱۷۵

۱۷۵	دیدگاه گروه اول
۱۷۷	دیدگاه گروه دوم
۱۸۰	نقد و بررسی
۱۸۲	دیدگاه گروه سوم
۱۸۴	نقد و بررسی
۱۸۷	<b>فصل دوم : نقد و بررسی شبهات مربوط به آیه ولایت</b>
۱۸۷	۱- شبهات اسباب نزول
۱۸۸	۱- نزول آیه در شان دیگران
۱۸۸	الف : ابوبکر
۱۸۸	نقد و بررسی
۱۸۸	ب : عباده بن صامت
۱۸۹	نقد و بررسی
۱۸۹	ج : عبد الله بن سلام
۱۸۹	نقد و بررسی
۱۹۰	۲- نزول آیه در شان مؤمنان
۱۹۱	نقد و بررسی
۱۹۲	۲- شبهات سیاق
۱۹۲	ولی به معنای ناصر
۱۹۲	نقد و بررسی
۱۹۳	۳- شبهات ادبی
۱۹۳	۱- لغو بودن ذکر رکوع بعد از صلات

- ۱۹۴ ..... نقد و بررسی
- ۱۹۴ ..... ۲- عدم اطلاق زکات بر صدقه مستحبی
- ۱۹۵ ..... نقد و بررسی
- ۱۹۷ ..... ۳- عدم دلالت انما بر حصر
- ۱۹۷ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۰ ..... ۴- خلاف بودن اطلاق جمع بر مفرد
- ۲۰۰ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۲ ..... ۵- لغو بودن ذکر الله و رسوله
- ۲۰۲ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۳ ..... ۴- شبهات کلامی
- ۲۰۳ ..... ۱- اضافه شدن شرایط امامت
- ۲۰۴ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۴ ..... ۲- نفی امامت امامان بعدی
- ۲۰۵ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۷ ..... ۳- بلا فصل نبودن جانشین
- ۲۰۷ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۸ ..... ۴- عدم انحصار ولایت در امام علی علیه السلام
- ۲۰۸ ..... نقد و بررسی
- ۲۰۹ ..... ۵- عدم فعلیت ولایت امام علی علیه السلام در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله
- ۲۰۹ ..... نقد و بررسی
- ۲۱۱ ..... ۶- استدلال نکردن امام علی علیه السلام از آیه ولایت

- ۲۱۱ ..... نقد و بررسی
- ۲۱۱ ..... الف ( احتجاج های امام علی علیه السلام در منابع اهل سنت
- ۲۱۲ ..... ۱- احتجاج با مهاجران و انصار
- ۲۱۳ ..... ۲- احتجاج امام علی علیه السلام در روز شوری
- ۲۱۶ ..... ب ( احتجاج های امام علی علیه السلام در منابع شیعه
- ۲۱۶ ..... ۱- مناشده با ابوبکر
- ۲۱۶ ..... ۲- مناشده یوم شوری
- ۲۱۷ ..... ۵- شبهات فقهی
- ۲۱۷ ..... ۱- معصیت بودن تاخیر زکات و عدم مناسبت آن با شان علی علیه السلام
- ۲۱۷ ..... نقد و بررسی
- ۲۱۸ ..... ۲- عدم جواز پرداخت زکات در حال نماز
- ۲۱۹ ..... نقد و بررسی
- ۲۲۰ ..... ۳- چنین نماز در شان امام علی علیه السلام نیست
- ۲۲۱ ..... نقد و بررسی
- ۲۲۲ ..... ۶- شبهات رجالی
- ۲۲۲ ..... جعلی بودن روایات
- ۲۲۵ ..... دیدگاه دانشمندان اهل سنت درباره ابن تیمیه
- ۲۲۶ ..... نقد و بررسی شبهه ابن تیمیه
- ۲۳۵ ..... پرسشها و پاسخها
- ۲۶۷ ..... خلاصه سر فصلهای پایان نامه
- ۲۷۰ ..... فهرست منابع

## مقدمه :

موضوع تحقیق :

قرآن مجید در آیات متعددی موضوع ولایت را مطرح نموده است بنابر آیات و روایات هر نوع ولایت چه تکوینی و چه تشریحی مختص به خداوند می باشد . چنانکه خداوند می فرماید : ﴿ ام اتخذوا من دونه اولیاء فالله هو الولی ﴾<sup>۱</sup> این آیه شریفه دلالت دارد بر اینکه ولایت مطلقه از آن خداست . خداوند در آیات دیگری از قرآن مجید این ولایت را برای پیامبر اکرم ﷺ و ائمه معصومین اثبات کرده است بنابراین پیامبران و امامان معصوم (علیهم السلام) هم ولایت دارند البته ولایت آنها باذن پروردگار می باشد ، آیات زیادی وجود دارد که برای پیامبر ﷺ و ائمه معصومین (علیهم السلام) چنین ولایتی از جانب خداوند اثبات می کند ، از جمله این آیات آیه ۵۵ سوره مائده میباشد ، چنانکه میفرماید : ﴿ ائما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاة و یؤتون الزکوة و هم راکعون ﴾<sup>۲</sup> که در آن خداوند این ولایت را بعد از اثبات برای خود و رسولش برای مومنانی که اقامه نماز می کنند و درحالت رکوع زکات می پردازند ، اثبات نموده است ، که بدلاست روایات و شواهد تاریخی به جز حضرت علی (علیه السلام) بر هیچ کس منطبق نمی شود. موضوع تحقیق این رساله همین آیه شریفه می باشد ( ۵۵ / مائده). در این رساله دیدگاه مفسران فریقین بصورت مقارنه ای و تطبیقی با توجه به روایات منابع فریقین و قرائن و شواهد موجود در خود آیه ، مورد بررسی قرار گرفته است و در آخر شبهاست و سوالات مربوط به آیه ولایت نقد و بررسی انجام شده است .

<sup>۱</sup> - شوری / ۹

<sup>۲</sup> - احزاب / ۶



### ضرورت تحقیق :

بحث ولایت ، با سرنوشت بشر و شئون روحی و اجتماعی وی پیوند خورده است و مساله مهم و جنجال آفرین است که نوشته ها و تالیفات مرادن بلند همت روزگاران گذشته و حال ، گواه محکمی بر این مدعاست ، لکن هر چه زمان می گذرد و بشر سیر صعودی خود را می پیماید ، اهمیت آن ، بیشتر معلوم میشود و ماجرای نزاع بر سر آن ، حساس تر می گردد ، چنانکه در این عصر شاهد آن هستیم. مساله ولایت یکی از اصلی ترین و اساسی ترین مباحث مربوط به حوزه مذهب شیعه می باشد و در روایات آن را مهمترین بنیان اسلام قرار داده شده است .

و به همین خاطر مخالفان شبهاتی در این زمینه مطرح نموده اند و کماکان ادامه دارد بررسی تطبیقی این بحث بسیاری از شبهات را زدوده و به تثبیت آن می پردازد. بنابراین تحقیق و پژوهش در این مساله ضروری می نماید .

### اهداف تحقیق :

نکات زیر اهداف تحقیق این رساله می باشد .

۱- تبیین مساله ولایت ، روشن ساختن دلالت آیه ولایت بر امامت و خلافت بلافصل

امام علی علیه السلام پس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

۲- تحلیل و بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین بویژه مفسران در مورد آیه ولایت با

تاکید بر بررسی اسانید و متون روایات درباره آیه ولایت .

۳- نقد و بررسی شبهات پیرامون آیه ولایت .

### پیشینه تحقیق :

مساله ولایت و رهبری به طور کلی و امامت به معنای جانشینی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله بطور خاص از مهمترین مباحث عقیدتی ، تفسیری ، روائی و تاریخ اسلام است . در طول تاریخ درباره هیچ مساله مقدار این مساله سخن گفته نشده است ؛ زیرا این یکی از مسائل کلیدی اسلام و مسلمین میباشد .

بررسی تطبیقی آیه ولایت از منظر فریقین ..... ک

درباره هیچ مسأله مقدار این مسأله سخن گفته نشده است؛ زیرا این یکی از مسائل کلیدی اسلام و مسلمین میباشد.

با توجه به اینکه موضوع مورد بحث از آیات نوآرانی قرآن کریم می باشد، فلذا اکثریت قریب به اتفاق مفسران اسلامی از قرن دوم هجری به بعد بطور مدون شروع به تالیف و تصنیف کتب تفسیری نموده اند و درباره آیه شریفه ولایت ( مائده / ۵۵ ) در تفاسیر خود بحث نموده و روایات مربوط به آن را نقل نموده اند و چون مفسران مکتب اهل بیت ( علیهم السلام ) این آیه را قوی ترین نص بر امامت و خلافت امام علی علیه السلام میدانند بصورت گسترده ای بحث نموده اند. فلذا میتوان گفت که سابقه بحث و تحقیق درباره آیه ولایت به قرنهای پیش بر می گردد در طول تاریخ دانشمندان در کتابهای مختلف این آیه را مورد بحث قرار دادن بخاطر رعایت اختصار برخی از آنها را معرفی می کنیم.

#### ۱- الذخیره فی علم الکلام :

تالیف مرتضی علم الهدی ( متوفای ۴۳۶ ) در فصل ( النص عل امامة علی علیه السلام ) ( ص ۴۳۸-۴۴۲ ) از این آیه برای اثبات امامت علی علیه السلام بحث نموده است و نحوه دلالت آیه را بر این مسأله روشن نموده است و سپس به نقد شبهات پرداخته است.

#### ۲- الغدیر فی الکتاب و السنة و الادب:

تالیف علامه امینی ، جلد دوم ص ۵۲-۵۳ ، در ذیل آیه ولایت روایت ثعلبی از ابوذر غفاری را نقل نموده که این آیه در شان علی علیه السلام در جریان تصدق انگشتر نازل شده است ، سپس تعداد زیادی منابع اهل سنت که این شان نزول را نقل نموده اند با ذکر جلد و ص ، ذکر نموده است و در جلد سوم ( ص ۱۵۵-۱۶۲ ) به نقد شبهات ابن تیمیه در مورد آیه ولایت پرداخته و ۶۶ منابع اهل سنت را که شان نزول آیه در مورد علی علیه السلام نقل نموده اند نام میبرد.

۳- احقاق الحق و اذهاق الباطل :

تالیف قاضی سید نورالله شوشتری ( شهید ثالث ) در جلد دوم ص ۳۹۹ - ۴۱۴ ، از آیت بحث نموده است و نحوه دلالت آیه را بر ولایت و امامت علی علیه السلام بیان نموده است و شبهات مخالفین را نقد کرده است .

۴- المراجعات :

تالیف سید عبد الحسین شرف الدین موسوی در مراجعه ۴۰- ۵۲ از آیه ولایت بحث نمودند و امامت علی علیه السلام را اثبات کرده است و نحوه دلالت آیه را بطور روشن و واضح بیان نموده است و شبهات و اشکالات را پاسخ داده است . چهل روایت را بعنوان مؤید از منابع اهل سنت نقل نموده است .

۵- امام شناسی :

تالیف آیت الله سید محمد حسین حسینی تهرانی ، جلد ۵ ص ۱۱۹ - ۲۶۵ ، آیه ولایت را تفسیر نموده روایات وارده را از منابع فریقین نقل نموده است و شبهات فخر رازی را نقد و بررسی نموده است .

۶- تفسیر تطبیقی :

تحقیق و تالیف حجة الاسلام و المسلمین دکتر فتح الله نجار زاده گان ، در بخش دوم ، تحت عنوان بررسی تطبیقی آیات الولاية ، ص ۲۰۶-۲۷۷ ، آیه ولایت را بصورت تطبیقی بررسی نموده دیدگاه مفسران فریقین را بصورت تطبیقی بیان و تحلیل نموده اند ، و شبهات را دسته بندی نموده و نقد و بررسی کرده است .

و در کتاب های دیگری هم این آیه مورد بحث واقع شده برای رعایت اختصار از ذکر آنها صرف نظر می کنیم .

### روش تحقیق :

برای تدوین این رساله از روش تحقیق کتابخانه ای استفاده شده است که با مراجعه و مطالعه کتابهای تفسیری ، روایی ، کلامی و تاریخی ، فقهی و اصولی ، دانشمندان فریقین و با استفاده از بعضی برنامه های نرم افزار مطالب مورد نظر جمع آوری شده است و بعد از استخراج و مقایسه آنها با یکدیگر ، ذیل عناوین خاص خود قرار گرفته و تدوین یافته است .

### پرسشهای تحقیق :

- ۱- آیا اساساً برای بشر نوعی ولایت و سرپرستی وجود دارد؟
- ۲- آیا خداوند کسی یا کسانی را بعنوان ولی برای بندگان خود تعیین کرده است؟
- ۳- ولایت چه مراتب و درجاتی دارد؟
- ۴- ولایت چیست و مصادیق ولی کدام است؟
- ۵- آیا آیه ولایت ، به معنی سرپرستی و صاحب اختیار دلالت دارد؟
- ۶- چرا جمله ﴿ و هم را کعون ﴾ و موصولات در آیه بصورت جمع آورده شده است و معنی رکوع و زکات چیست؟
- ۷- آیا پرداخت زکات در حالت نماز ، با نماز منافات ندارد؟

### پیش فرضهای تحقیق :

نکات زیر پیش فرضهای تحقیق میباشد :

- ۱- ظواهر قرآن حجت است و مورد تایید و قبول فریقین میباشد .
- ۲- فهم قرآن ممکن است و تفسیر آن نیز جایز میباشد .
- ۳- سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در تفسیر قرآن حجت میباشد .
- ۴- سنت اهل بیت معصوم (علیهم السلام) مانند : پیامبر صلی الله علیه و آله در تفسیر قرآن حجت می باشد .

### فرضیه های تحقیق :